

Heikki Vestman kok ym.

Lakialoite laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään muutettavaksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annettua lakia siten, ettei tehoreserviä varata tulevaksi talveksi 2022—2023 pois sähkömarkkinoilta. Tehoreservi on tarkoitettu turvaamaan sähkön toimitusvarmuutta tilapäisissä kulutuksen sekä tuotannon ja tuonnin epätasapainon tilanteissa. Järjestelmätason sähkökriisissä tehoreservin varaaminen voi kääntyä tavoitettaan vastaan. Kaikki Suomen tuotantokapasiteetti tarvitaan täysimääräisesti sähkömarkkinoiden käyttöön eli tuottamaan sähköä. Tehoreservin 600 MW:n kapasiteetin vapauttaminen markkinoille ja yksiköiden huoltaminen pidempiaikaiseen käyttöön tulevaa talvea varten hillitsisi sähkönhinnan nousua ja turvaisi sähkön toimitusvarmuutta.

PERUSTELUT

Suomessa ja muualla Euroopassa on sähkökriisi. Sähköenergian hinta on noussut rajusti sähkön tukku- ja futuurimarkkinoilla sekä finanssimarkkinoilla. Tämä uhkaa vakavasti kotitalouksien toimeentuloa, yritysten toimintaedellytyksiä ja on vaarassa syöstä Suomen talouden taantumaan. Suomessa on lisäksi kasvanut riski, ettei sähkö riitä talven huippukulutusilanteissa kattamaan kulutusta.

Sähkökriisissä on kyse sähkön tarjonnan niukkuudesta. Kriisi johtuu Putinin Venäjän perusteetomasta hyökkäyssodasta, Euroopan Venäjä-riippuvuutta lisänneestä energiapolitiikasta sekä toimitus- ja huoltovarmuuden puutteista. Sähkön markkinahintaa Suomessa nostaa EU:n yhteisen sähkömarkkinan kautta kaasukriisistä johtuva sähkön lisääntynyt kysyntä ja kohonnut hinta Keski-Euroopassa. Lisäksi sähköntuonti Suomeen Venäjältä on loppunut. Venäjän-tuonnin osuus Suomessa käytetystä sähköstä sekä sähköntuotantoon käytetystä kaasusta on talven huippukulutusilanteissa ollut noin 15 prosenttia kokonaistarpeesta.

Tehoreservijärjestelmän tarkoituksena on sähkön toimitusvarmuuden tason turvaaminen sähkönkulutuksen huippujen ja merkittävien sähköntuonnin ja -tuotannon häiriöiden aikana. Tehoreservistä on säädetty lailla sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä (117/2011, jäljempänä tehoreservilaki). Tehoreservin määrän määrittää Energiavirasto

Lakialoite LA 43/2022 vp

vähintään kahden vuoden välein. Tehoreservin määrä perustuu valtioneuvoston päätökseen sähköntoimitusvarmuuden tavoitetasosta, joka on tullut laatia EU:n sähkömarkkina-asetuksen (2019/943) edellyttämällä tavalla. Energiaviraston määrittämä tehoreservin määrä on nykyisin 600 MW. Energiavirasto valitsee tehoreserviin otettavat voimalaitokset ja kulutusjoustot kilpailutuksella vuosittain. Parhailaan käynnissä on tehoreservin hankintamenettely ajalle 1.11.2022—31.10.2023. Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid tekee käyttösopimukset tehoreserviyksiköiden kanssa ja määrittää näille käyttö säännöt. Fingrid määrää tehoreservinä toimivan yksikön ottamisesta ajoin lain edellytysten täytyessä tehoreservin käyttö sääntöjen mukaisesti.

Nykyinen tehoreservi vastaa EU:n sähkömarkkina-asetuksen mukaista strategista reserviä. Tehoreservilain ja EU:n sähkökauppa-asetuksen perusteella Suomessa valittua strategisen reservin järjestelmää ei voida käyttää sellaisenaan sähkön kohonneen hinnan alentamiseksi. Järjestelmävastaava Fingrid voi ottaa tehoreserviin asetettuja laitoksia käyttöön sähkömarkkina-asetuksen mukaan vasta, kun kantaverkonhaltija Fingridin muut tasehallinnan keinot, kuten säätösähkön ostot ja omat varavoimalaitokset, eivät riitä kattamaan tuotannon ja kysynnän välistä epätasapainoa eli maassa vallitsee syvä tehopula. Käytännössä sähkönhinta olisi kuvatussa tilanteessa jo äärimmäisen korkea.

Tehoreservi toimii siten tarkoitustaan vastaavalla tavalla juuri tilapäisessä sähköjärjestelmän häiriössä tai kulutuksen ja tuotannon ja tuonnin epätasapainossa. Vallitsevassa sähkömarkkinan systeemikriisissä tehoreservi voi kääntyä itseään vastaan. Ensinnäkin muutoin markkinalle sähköä tuottavat laitokset ostetaan tarjonnan niukkuuden ja korkean markkinahinnan vallitessa pois markkinalta reserviin, mikä edesauttaa osaltaan korkeaa hintaa. Nykyisessä markkinatilanteessa tehoreservin 600 MW:n voimalaitosteholla olisi asiantuntijoiden mukaan vaikutus sähkönhintaan paitsi talven huippukulutustilanteissa myös niiden ulkopuolella. Aalto-yliopiston tutkijaryhmän laskelman mukaan suomalaiset ovat maksaneet sähköstään heinä—elokuussa 210 miljoonaa euroa liikaa sen vuoksi, että tehoreservilaitosten verran kapasiteettia on puuttunut markkinoilta. Päivittäisiin keskihintoihin alennus olisi tutkijoiden mukaan ollut 0—40 prosenttia. Asiantuntijat ovat esittäneet karkean arvion, että talven osalta 600 MW:n lisäkapasiteetti sähkömarkkinalla voisi säästää sähkönkäyttäjien kustannuksia sadoilla miljoonilla euroilla. Pidempikestoissa sähköpulan tilanteissa kyse olisi miljardiluokan kustannuksesta.

Toiseksi vain lyhytaikaiseen käyttöön huollettavat tehoreservilaitokset eivät välttämättä kykene tuottamaan sähköä tarpeen vaatiessa. Tehoreserviin varattavilla laitoksilla on velvoite varautua vain 200 tunnin käyttöön koko talven aikana. Paitsi polttoaine myös laitoksen huolto mitoitetaan tämän mukaan. Mitä enemmän käyttötunteja talven mittaan tulee, sitä suuremmaksi kasvaa riski, ettei tehoreserviin otettu laitos toimikaan tarvittaessa. Vallitsevassa markkinatilanteessa tehoreserviin varaaminen voi siten lisätä riskiä käyttöhäiriöistä verrattuna siihen, että kyseiset voimalaitokset huolletaan ja ne varautuvat pidempiaikaiseen käyttöön. Suomen huoltovarmuus tulisi saada talvea varten huippuunsa.

Merkittävin tehoreservin piirissä ollut voimalaitos on Fortumin Meri-Porin 560 MW:n hiililauhdelaitos. Se on nimellissähköteholtaan suurempi kuin Fortumin Loviisan ydinreaktorit. Meri-Porin voimalaitoksen siirtämiselle markkinoille on paitsi yhteiskunnan kokonaisedun mukaiset myös oletettavasti Fortumin liiketaloudelliset perusteet. Hiililauhdevoiman muuttuvat kustan-

Lakialoite LA 43/2022 vp

nukset ovat esimerkiksi Saksassa luokkaa 160 euroa/MWh. Suomen markkinahinta on ollut jo pidemmän aikaa yli 200 euroa/MWh. Näin ollen voidaan esittää arvio, että Meri-Porin voimalaitoksen käyttäminen olisi Fortumille liiketaloudellisesti kannattavaa, jopa hyvin kannattavaa. Voidaan siten perustellusti olettaa, että ilman tehoreserviin varaamista Fortumilla olisi kannustin huoltaa Meri-Porin voimalaitos jatkuvampaan sähköntuotantoon sekä varmistaa talven polttoainehuolto.

Jos tehoreservi jätetään perustamatta ensi talveksi ja Fortum pitää kuitenkin kiinni väitteestään Meri-Porin voimalan kannattamattomuudesta, Fortumille on kannattavaa vuokrata Meri-Porin voimala muille markkinatoimijoille voimalan seisottamisen sijaan. Vallitsevassa markkinatilanteessa voidaan olettaa, että halukkaita vuokraajia markkinoilla on.

Järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltija Fingridillä on paras näkymä Suomen sähköjärjestelmän tilaan. Fingridin mukaan tehoreserviin varattavan 600 MW:n voimalaitoskapasiteetin tulisi olla ensi talvena markkinoilla tuottamassa sähköä. Fingridin Jukka Ruusunen on todennut julkisuudessa, että tehoreserviiä tulisi supistaa ensi talveksi tai järjestelmää ei tulisi rakentaa lainkaan. Fingrid on myös varoittanut julkisuudessa, että näin poikkeuksellisessa tilanteessa tehoreservi voi toimia vastoin alkuperäistä tarkoitusta. Fingridin mukaan jos 600 MW:n tuotantokapasiteetti olisi markkinoiden käytössä, se näkyisi varmasti hinnoissa. Hallituksen ja eduskunnan tulisi kuunnella järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan näkemystä.

Valtiovarainministeriön budjettiriihen yhteydessä julkaisemassa muistiossa on vedottu muodollisiin perusteisiin, että tehoreservin varaamisprosessin tämänhetkisessä vaiheessa tehoreserviin tarjottuja laitoksia ei lainsäädännön mukaan voida siirtää markkinoille poliittisella tai hallinnollisella päätöksellä. Energiavirasto ei kuitenkaan ole vielä tehnyt tehoreservin hankintapäätöstä eikä tehoreservin käyttösopimuksia ole vielä tehty. Virasto ei voi tehdä päätöstä ennen kuin komissio on hyväksynyt tehoreservin valtiontukena. Eduskunta voi halutessaan kiireellisellä lainmuutoksella pysäyttää tehoreservin perustamisen ensi talveksi ja vapauttaa siten 600 MW sähköntuotantokapasiteettia markkinoille. Kyse on poliittisesta tahdosta. Tehoreservin vapauttaminen voi muodostua vaikeammaksi, kun käyttösopimukset Fingridin kanssa on tehty.

Tehoreservilain 5 §:ää esitetään muutettavaksi siten, ettei Energiavirasto tekisi hankintapäätöstä tehoreservistä 1.11.2022 ja 31.10.2023 väliseksi ajaksi. Lakimuutos keskeyttäisi Energiaviraston käynnissä olevan tehoreservihankinnan. Tällöin tehoreserviin muutoin varattava 600 MW:n kapasiteetti vapautuu sähkömarkkinoille ja tuottajille syntyy kannustin huoltaa ja varata polttoainetta talven pidempiaikaiseen käyttöön.

Jos tehoreservi jätetään perustamatta, sähköntuottajien tulee saattaa kannattava sähköntuotanto markkinoille. Markkinasäännökset kieltävät kannattavan kapasiteetin pidättämisen sähkömarkkinalta sähkönhinnan nostamiseksi. Sen turvaaminen, että sähköntuotantokapasiteetti on maksimaalisesti sähkömarkkinoiden käytössä, voi edellyttää lisäksi valtion omistajaohjauksen käyttöä valtion enemmistöomistamassa Fortumissa, kun otetaan huomioon sähkökriisin vakavuus.

Valtioneuvoston tulisi käynnistää samalla valmistelu tehoreservin kehittämiseksi nykyistä paremmin yhteiskunnan ja sähkömarkkinoiden tarpeita palvelevaksi.

Lakialoite LA 43/2022 vp

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain (117/2011) 5 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1239/2021, uusi 4 momentti seuraavasti:

5 §

Tehoreservin hankinta

Tehoreserviä ei hankita 1 päivä marraskuuta 2022 ja 31 päivä lokakuuta 2023 väliseksi ajaksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Helsingissä 23.9.2022

Heikki Vestman kok
Jari Kinnunen kok
Timo Heinonen kok
Kalle Jokinen kok
Matias Marttinen kok
Arto Satonen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Pauli Kiuru kok
Mia Laiho kok
Marko Kilpi kok
Ville Kaunisto kok
Sari Sarkomaa kok
Anne-Mari Virolainen kok
Ville Valkonen kok